

ÖĞRETMEN ADAYLARI İÇİN “ÖĞRETİM İLKE VE YÖNTEMLERİ DERSİ ÖZ YETERLİLİK ÖLÇEĞİ”NİN GELİŞTİRİLMESİ¹

Sekvan KUZU

Mustafa Kemal Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, s_kuzu@hotmail.com

Servet DEMİR

Gaziantep Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, demirservet@gmail.com

Özet

Bu çalışmada öğretmen adaylarının, öğretim ilke ve yöntemleri dersi öz yeterliklerini ölçmeye ilişkin bir ölçek geliştirmek amaçlanmıştır. Çalışmada ölçeği oluşturan maddeler Yüksek Öğretim Kurumu’nun (YÖK) öğretim ilke ve yöntemleri dersi için belirlediği kur tanımına göre hazırlanmıştır. Hazırlanan ön uygulama taslak formu Mustafa Kemal Üniversitesinde öğrenim gören 327 öğretmen adayına uygulanmıştır. Toplanan formlardan 300 tanesi üzerinde istatistiksel analizler yapılmıştır. Faktör analizine göre ölçek, 6 faktör ve 33 maddeden oluşmaktadır. Faktörler toplam varyansın % 67’sini açıklamaktadır. Ölçeğin Cronbach Alpha katsayısı (α) .95 olup, ölçeğin faktörleri için güvenirlik katsayısı. 85-.91 arasında değişmektedir. Elde edilen sonuçlar göz önüne alındığında ölçeğin geçerli ve güvenilir bir yapıya sahip olduğu ve yapılacak olan araştırmalarda kullanılabileceği belirlenmiştir.

Anahtar kelimeler: Öğretmen adayı, Öz yeterlik, Öğretim ilke ve yöntemleri dersi, Öz yeterlik Ölçeği.

DEVELOPING “TEACHING PRINCIPLES AND METHODS COURSE SELF-EFFICACY SCALE” FOR PRE-SERVICE TEACHERS

Abstract

In this study, it was aimed to develop a scale to gauge pre-service teachers’ self-efficacy levels in teaching principles and methods course. The items included in the scale were prepared according to the course description identified for teaching principles and method course by Higher Education Council (HEC). Pre-application form was applied to 327 pre-service teachers studying at Mustafa Kemal University. Statistical analysis was carried out on 300 forms out of 327. It was concluded that the scale was reliable and valid. According to the factor analysis, the scale consisted of 6 factors and 33 items. The factors explained 67% of the total variance. Cronbach Alpha coefficient (α) of the scale was .95, and reliability coefficient of the scale for the factors changed between .85 and .91. When the results obtained are considered, it can be said that the scale is valid and variable. It can be used in further studies.

Key Words: Pre-service teacher, Self-efficacy, Self-efficacy Scale, Teaching principles and methods course.

¹ Bu makale, birinci yazarın ikinci yazar danışmanlığında hazırladığı doktora tezinden üretilmiştir.

Giriş

Sosyal Bilişsel Kuramının kurucusu Bandura (1986), kuramını birçok varsayım üzerine kurmuştur. Zimmerman ve Schunk (2003) bu varsayımları insanlar arası ikili iletişim, davranış ve çevre, kurallı ve dolaylı öğrenme arasındaki farklılıklar, öğrenme ve davranış arasındaki farklılıklar olarak sıralamışlardır (akt. Schunk, 2011). Bandura (1986) insan davranışlarını birey, davranış ve çevre çerçevesinde incelemiştir. Ona göre bu öğeler birbirleriyle karşılıklı bir ilişki içindedir (Schunk, 2011). Birey, davranış ve çevreyi açıklamak için bunları etkileyen ve bunlardan etkilenen birçok faktörü kavramsallaştırmıştır. Bandura'ya göre davranış üzerinde etkili olan kavramlardan biri de "öz yeterlidir" (Senemoğlu, 2012).

Öz yeterlik (self-efficacy) kavramı soyut bir kavramdır. Bu nedenle kavram Türkçe çevirisi için "algılanan öz yeterlik" (Senemoğlu, 2012), "öz yeterlik inancı", "yetkinlik beklentisi", "öz yeterlik beklentisi", "öz yeterlik inancı", "öz yeterlik algısı" gibi çeşitli terimler kullanılmıştır (Azar, 2010). Bandura'ya göre öz yeterlik, davranışların oluşmasında etkili olan bir niteliktir ve "bireyin, belli bir performansı göstermek için gerekli etkinlikleri organize edip, başarılı olarak yapma kapasitesi hakkında kendine ilişkin yargısı" olarak tanımlanmaktadır (Bandura, 1997; akt. Azar, 2010; Senemoğlu, 2012). Öz yeterlik, bireyin ne yapabileceğinden farklı olarak, ne yapmaya yeterli olduğunu düşünmesidir (Schunk, 2011).

Öz yeterlik, öğrencilerin öğrenme-öğretme sürecinde yapılacak ya da yapılan etkinliklere motive olmalarını etkileyen faktörlerden biri olarak düşünülmektedir (Bandura, 1993; Pajares, 1996, 1997; Schunk, 1989, 1991; akt. Schunk, 2011). Kahyaoğlu (2011), öğretmen ve öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğini verimli ve istekli yapabilmelerini, onların mesleğin yeterlilikleri taşımasına ve bu yeterlilikleri uygun şart ve zamanlarda kullanmasına olan inançlarına bağlamaktadır. Aynı şekilde Güçlü (2002) de öğretmenlerin sahip olduğu bireysel özellikleri, öğrenme-öğretme sürecini yönetme yeterlikleri ve diğer bireylerle olan ilişkilerine olan inançlarının, onların sınıftaki başarısını etkilediğini belirtmektedir. Kahyaoğlu (2011) bu inançların en önemlilerinden birisini öz yeterlik inancı olarak belirtmektedir. Yurt dışında (Caprara ve diğerleri, 2006; Woolfolk Hoy ve Spero, 2005; Liaw, 2009; Tschannen-Moran ve Woolfolk Hoy, 2007) ve yurt içinde (Sarıkaya, 2004; Şahin, 2004; Yılmaz ve diğerleri, 2004a; Yılmaz ve diğerleri, 2004b; Seferoğlu ve Akbıyık, 2005; Numanoğlu ve Bayır, 2009; Ünlü, Sünbül ve Aydos, 2008; Altunçekiç, Yaman ve Koray, 2005; Ekici, 2008; Kaya ve Dönmez, 2008; Pehlivan, 2010; Kahyaoğlu, 2011) yapılan çalışmaların öğretmen ve öğretmen adaylarının öz yeterlik inançlarının onların mesleklerini başarıyla icra etmelerine ve öğrencilerinin de başarılı olmalarını etkilediğini belirtmişler. Ayrıca yapılan kimi çalışmalarda (Yüksel, 2014; Ekici, 2008) sınıf yönetimi gibi bazı derslerin öğretmen adaylarının öz yeterlik inanç düzeyini geliştirmede önemli bir etkiye sahip olduğu belirtilmektedir. Öz yeterlik geliştirilebildiğine göre öz yeterlik inancının ölçülmesi de önemli bir çalışma alanı olarak karşımıza çıkmaktadır.

Genel anlamda öğretmen ve öğretmen adaylarının öz yeterliklerini belirlemek, onların özel bir alandaki öğrenme-öğretme yetilerine ilişkin sağlıklı bir bilgi vermeyebilir (Yılmaz ve diğerleri, 2004b). Bu nedenle öğretmen ve öğretmen adaylarının özel alanlardaki öz yeterliklerinin belirlenmesine yönelik çalışmaların yapılması gerekir. Bu özel alanlarla ilgili öz yeterliklerini ölçmeye yönelik ölçme araçlarının geliştirilmesi önem arz eder. Öğretim ilke ve yöntemleri dersi de öğretmen adayları için özel bir alan olarak kabul edilmektedir.

Öğretim ilke ve yöntemleri öğretmenlerin ve geleceğin öğretmenleri olan öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğini, çağdaş yöntem ve ilkeler ışığında işleyebilmeleri bakımında çok büyük bir önem taşımaktadır. Yüksek Öğretim Kurumu’nun (YÖK, 2006) Kur tanımına göre “Öğretim İlke ve Yöntemleri” dersi, *öğretimle ilgili temel kavramlar, öğrenme ve öğretim ilkeleri, öğretimde planlı çalışmanın önemi ve yararları, öğretimin planlanması (ünitelendirilmiş yıllık plan, günlük plan ve etkinlik örnekleri), öğrenme ve öğretim stratejileri, öğretim yöntem ve teknikleri, bunların uygulama ile ilişkisi, öğretim araç ve gereçleri, öğretim hizmetinin niteliğini artırmada öğretmenin görev ve sorumlulukları ve öğretmen yeterliklerini* içeren bir içerikten oluşmalıdır (yok.gov.tr). Ayrıca ders, öğretmen yetiştiren bütün alanlarda okutulması zorunlu olan dersler arasında yer almıştır.

Öğretim ilke yöntemleri dersi öğretmen ve öğretmen adaylarının eğitimi için bu kadar önemli olmasına rağmen gerek ülkemizde gerekse yurt dışında genel anlamda fazla çalışma konusu olmamış ve ders ile ilgili araştırmalar hemen hemen hiç yoktur. Mevzu bahis olan dersle ilgili ülkemizde yüksek lisans düzeyinde yalnızca bir çalışma bulunmaktadır. İşte bu çalışma ile araştırmacı ve akademisyenlerin bu alanda çalışma yapmalarına yardımcı olacak bir ölçek geliştirmesi düşünülmektedir. Ölçek geliştirme çalışmaları, eğitimin niteliğini artırma, eğitimci ve öğrencilerin başarı ve performanslarının değerlendirilmesi konularında büyük önem arz eder (Ünlü, Sünbül ve Aydos, 2008). Bu çalışma ile öğretmen adaylarının öğretim ilke ve yöntemleri dersine ilişkin öz yeterliklerini değerlendirmek ve bu dersle ilgili bütün paydaşlara çalışmalarında fayda sağlayacak bir ölçek geliştirme amaçlanmıştır.

Yöntem

Çalışmanın Modeli

Öğretmen adaylarının öğretim ilke ve yöntemlerine ilişkin öz yeterliklerini öğretmen adaylarının görüşlerine göre betimlemeye yönelik olduğu için tarama (survey) modelinde bir çalışmadır. Tarama modelleri, geçmişte ya da halen var olan durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan (Karasar, 2009) ve geniş gruplar üzerinde yürütülen, gruptaki bireylerin görüşleri ve tutumlarının alınarak olay ve olguların betimlenmeye çalışıldığı (Karakaya, 2011) araştırmalardır. Çalışmada ölçek geliştirmenin bütün aşamalarına uyulmuştur.

Çalışma Grubu

Çalışmanın örneklemini, Mustafa Kemal Üniversitesi Eğitim Fakültesi 4. sınıfında okuyan 327 öğretmen adayından oluşturmaktadır. Ancak çalışmaya katılan öğrencilerden toplanan anketlerden 27 tanesinin istatistiksel anlamda analize uygun görülmemesi üzerine (uygun doldurulmadıkları için), yapılacak analiz işlemlerine dâhil edilmemiştir. Böylece çalışmadaki istatistiksel analizlere öğretmen adaylarından toplanan 300 anketle devam edilmiştir. İstatistiksel analizlere dahil edilen anketleri dolduran öğretmen adaylarının % 64'ü (N=194) bayan, % 36'sı (N=106) ise erkektir. Bu tür çalışmalarda, çalışma grubunu oluşturan kişi sayısının belirlenmesinde Tabachnick ve Fidell'in (1996) faktör analizi için belirlediği sayılar dikkate alınır. faktör analizi için 300 kişi "iyi", 500 kişi "çok iyi" ve 1000 kişi "mükemmel" olarak belirtmişler (Tabachnick ve Fidell, 1996, Büyüköztürk, 2010; Erkuş, 2014). Çalışmada kişi sayısını belirlemede Tabachnick ve Fidell'in (1996) faktör analizi için belirlediği sayılar dikkate alınmıştır.

İşlem

Geliştirilmek istenen ölçeğe uygun maddelerin oluşturulması için literatür çalışması ve Mustafa Kemal Üniversitesi Eğitim Fakültesi 2. sınıfında okuyan 130 (Türkçe Öğretmenliği Bölümü 56, BÖTE 43 ve İngilizce Öğretmenliği Bölümü 31) öğretmen adayı ile 14 haftalık bir ön uygulama çalışması yapılmıştır. Bu ön uygulama çalışmasında, Öğretim ilke ve yöntemleri dersinde her bölüm anlatıldıktan sonra, o bölüme yönelik öğretmen adaylarının görüşünü almak için, açık uçlu sorulardan oluşan değerlendirme soruları verilmiş, öğretmen adaylarının vermiş oldukları yanıtlar analiz edilmiştir. Yapılan analiz ve gerekli literatür taramasından elde edilen sonuçlar doğrultusunda 97 madde yazılmıştır. Daha sonra yazılan bu maddelerin kapsam geçerliliğini belirlemek amacıyla alanında uzman 6 (uzmanlardan 2'si Türkçe Öğretmenliği Bölümünde, 1'i PDR, 1'i İlköğretim Bölümü ve 2'si Eğitim Bilimleri Bölümünden) akademisyenin görüşüne başvurulmuştur. Kapsam geçerliliği, elde edilen madde veya soruların ölçülmek istenen davranışları ne kadar yansıttığına ilişkin uzman görüşüdür (Christensen, 2004). Kapsam geçerliliğine sahip bir ölçek, ölçülecek davranış alanı için iyi bir davranış örneklemini olarak görülür (Büyüköztürk ve diğerler, 2012). Uzman görüşü sonucunda 97 maddeden 59 madde diğer maddelerle aynı hedef davranış ölçtüğü ya da istenilen hedef davranışlara yönelik olmadığı için çıkartılmıştır. Geriye kalan 38 madde ile ölçeğin ön uygulama formu düzenlenmiştir. Çalışmada 5'li Likert tipi derecelendirme kullanılmıştır. Likert tipi ölçek geliştirme yönteminde, derecelendirme kategorileri, 3'lü, 5'li ve 7'li olabilir (Erkuş, 2014). Ölçekteki maddelere öğretmen adaylarının katılma dereceleri, 1 "Hiç Yapamam", 2 "Kısmen Yaparım", 3 "Kararsızım", 4 "Yaparım" ve 5 "Tam Yaparım" biçiminde sınıflandırılmıştır.

Verilerin Analizi

Çalışmada elde edilen verilerin faktör analizine uygunluğu Kaiser Mayer Olkin (KMO) katsayısı ve Barlett Sphericity testiyle test edilmiştir. Ölçeğin faktör

yapısı açımlayıcı faktör analizi ile incelenirken, madde faktör ilişkileri ve faktörler arası ilişkiler ise doğrulayıcı faktör analiziyle incelenmiştir.

Veriler bilgisayar ortamına aktararak açımlayıcı faktör analizi ve *t testi* için SPSS 18; doğrulayıcı faktör analizi için ise LISREL 8.54 programlarından yararlanılmıştır.

Bulgular ve Yorum

Geçerlik

Ölçeğin yapı geçerliğini, ön uygulamalarda kullanılan 38 maddelik deneme formu ve bu deneme formunun kullanılması ile elde edilen veriler üzerinde açımlayıcı faktör analizi yapılarak açıklanmaya çalışılmıştır. “Faktör analizi, aynı yapıyı ya da niteliği ölçen değişkenleri bir araya toplayarak ölçmeyi az sayıdaki madde ile açıklamaya çalışan bir istatistiksel tekniktir” (Büyüköztürk, 2010). Faktör analizi yapılmadan önce verilerin faktör analizine uygunluğu Kaiser Mayer Olkin (KMO) katsayısı ve Barlett Sphericity testiyle test edilmiştir. Ön uygulamadan elde edilen veriler üzerinde faktör analizi yapılabilmesi için en az KMO değerinin .60 ve üzeri olması önerilir. KMO katsayısı 1’e yaklaştıkça verilerin analize uygunluğunun arttığı, KMO katsayısının 1 olması ise verilerin uyumunun mükemmel olduğu anlamına gelir. Barlett Sphericity testi ile hesaplanan ki-kare değerinin anlamlı çıkması veri matrisinin uygunluğunu gösterir (Erkuş, 2014; Büyüköztürk, 2010). Kaiser Mayer Olkin (KMO) ve Bartlett testi sonuçları tablo-1’de verilmiştir.

Tablo-1: Kaiser Mayer Olkin (KMO) ve Bartlett testi sonuçları

Kaiser Mayer Olkin (KMO)	Bartlett Testi Ki-kare	sd	p
.938	8478.623	703	.000

$p < .001$

Tablo-1’ e bakıldığında KMO değeri önerilen değerden daha yüksektir. Barlett testi sonucu anlamlı çıkmıştır ($p < .001$). Ölçeğin deneme formu verilerinin faktör analizi yapmaya uygun olduğu görülmektedir.

Madde Analizi

Ön uygulamalardan sonra ölçekteki maddelerin madde-toplam puan korelasyonları hesaplanmış ve ölçekten atılacak maddeler için madde-toplam korelasyon alt kesme noktası .35 olarak belirlenmiştir. Yani .35’in altında kalan madde-toplam korelasyona sahip maddeler ölçekten çıkarılmıştır. Ama bütün maddeler belirlenen madde-toplam korelasyon değerini geçmiştir. Tablo 2’de görüldüğü gibi maddelerin madde-toplam korelasyonu .462 - .818 arasında değer almaktadır. Literatürde madde-toplam korelasyonu .40 ve daha yüksek değerde maddeler çok iyi ayırt edici maddelerdir; .30 ile .40 arasındaki maddeler iyi, .20 ile .30 arasında olan maddeler düzeltilmesi gereken maddeler; .20’den küçük değere

sahip maddeler ise testten çıkarılmalıdır (Erkuş, 2003; Erkuş, 2014; Kan, 2011; Büyüköztürk, 2010). Elde edilen sonuçlara göre (Tablo 2) bütün maddelerin madde-toplam korelasyonlarının çok iyi bir değere sahip olduğu görülmektedir.

Tablo-2: Madde-Toplam Korelasyonu Maddelerin Değerleri

Madde No	Madde-Test Korelasyonu	Madde No	Madde-Test Korelasyonu	Madde No	Madde-Test Korelasyonu
m1	,784	m14	,653	m27	,662
m2	,763	m15	,648	m28	,689
m3	,818	m16	,557	m29	,696
m4	,733	m17	,462	m30	,677
m5	,620	m18	,624	m31	,698
m6	,697	m19	,566	m32	,634
m7	,632	m20	,622	m33	,697
m8	,674	m21	,552	m34	,711
m9	,590	m22	,625	m35	,744
m10	,621	m23	,586	m36	,759
m11	,656	m24	,690	m37	,801
m12	,690	m25	,631	m38	,752
m13	,700	m26	,601		

Faktör analizinde kullanılan Temel Bileşen Analizi ve daha sonra yapılan Varimax Dik Döndürme tekniği kullanılmıştır. Faktör analizi sonucunda birden fazla faktörde yüksek yük değeri alan ve iki faktördeki yük değerleri arasındaki fark .10'dan küçük olan maddeler (8,16, 35, 36 ve 37.maddeler) binişik madde olarak kabul edilmiş (Çokluk, Şekercioğlu ve Büyüköztürk, 2012) ve analiz dışı bırakılmıştır. Kalan 33 madde için analizler tekrarlanmıştır. Yapılan tekrar analizler sonucunda, kalan maddeler altı (6) faktör altında toplanmıştır. Buna göre faktörler aşağıdaki gibi adlandırılmıştır: birinci faktör "Program Geliştirme Süreci Bilgisi", ikinci faktör "Öğrenme-Öğretme yaklaşımları Bilgisi", üçüncü faktör "Öğretim İlke ve Yöntemleri Bilgisini Uygulayabilme", dördüncü faktör "Temel Kavramlar Bilgisi", beşinci faktör "Öğretim İlke ve Yöntemleri Bilgisini Açıklayabilme" ve altıncı faktör "Planlama Bilgisi". Bu 6 faktör toplam varyansın % 67' sini açıklamıştır. Faktörlerden birincisi varyansın % 17, ikincisi varyansın % 11, üçüncüsü varyansın % 10, dördüncüsü varyansın % 10, beşincisi varyansın % 10 ve altıncısı varyansın % 8'ini açıklamıştır. Ölçekte kalan 33 madde üzerinde yapılan faktör analizi sonuçları tablo-3'te verilmiştir.

Tablo-3 Faktör Analizi Sonuçları ve Her Faktöre Ait Cronbach Alpha Katsayısı (α)
Değerleri

Madde No	Döndürme Sonrası Yük Değeri					
	Faktör-1	Faktör-2	Faktör-3	Faktör-4	Faktör-5	Faktör-6
m13	,745					
m6	,736					
m12	,728					
m5	,714					
m14	,709					
m11	,706					
m7	,706					
m15	,692					
m19		,616				
m20		,613				
m18		,562				
m10		,558				
m17		,553				
m21		,536				
m9		,475				
m29			,782			
m30			,739			
m28			,692			
m31			,587			
m32			,542			
m27			,515			
m3				,819		
m1				,797		
m2				,790		
m4				,744		
m24					,721	
m23					,682	
m25					,667	
m22					,577	
m26					,575	
m34						,745
m35						,736
m33						,734
$\alpha=.958$	.919	.863	.876	.906	.877	.850

Tablo-3'teki bulgulara bakarak, ölçeği oluşturan her faktörün ve bu faktörleri oluşturan her bir maddenin ölçülmek istenen özelliklerle aynı yönde tutarlı bir dağılım göstererek geçerli ve güvenilir bir yapı gösterdiği söylenebilir. Her

bir faktörü oluşturan maddelerin ortak özelliklerine ve madde ifadelerine bakılarak Faktörlerin adlandırılması yapılmıştır.

Güvenirlik

Güvenirlik, bir ölçme aracının ölçme hatalarından arınık olma derecesi (Sönmez ve Alacapınar, 2011) veya bireylerin formdaki her bir maddeye verdikleri cevaplar arasındaki tutarlılık (Büyüköztürk, 2010) olarak tanımlanır. Bu çalışmada ölçeğin güvenilirliğini tahmin etmek için Cronbach Alpha (α) iç tutarlılık güvenilirlik katsayısı kullanılmıştır. Cronbach Alpha katsayısı(α), bir ölçme aracının güvenilirliğini iç tutarlılık yöntemi ile hesaplayan ve en yaygın olarak kullanılan bir yöntemdir. Cronbach Alpha katsayısı (α), -1 ile 1 arasında değişen bir katsayıdır ve bu sayı 1'e yaklaştıkça ölçeğin güvenilirliğinin yüksek olduğu düşünülmektedir. (Ünlü, Sünbül ve Aydos, 2008). Güvenirlik katsayısının (α) .70 ve daha yüksek olması ölçeğin güvenilirliği için yeterli görülmektedir (Büyüköztürk, 2010). Yapılan istatistiksel analiz sonucunda (Bakınız tablo3), ölçeğin geneli için Cronbach Alpha katsayısı (α) .958; birinci faktör (alt boyut) için Cronbach Alpha katsayısı (α) .919; ikinci faktör için Cronbach Alpha katsayısı (α) .863; üçüncü faktör için Cronbach Alpha katsayısı (α) .876; dördüncü faktör için Cronbach Alpha katsayısı (α) .906; beşinci faktör için Cronbach Alpha katsayısı (α) .877 ve altıncı faktör için Cronbach Alpha katsayısı (α) .850 bulunmuştur.

Ölçeği oluşturacak maddelerin iç geçerliğini tespit etmek amacıyla alt-üst gruplar arası farkın istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığı incelenmiştir. İşleme doğrulayıcı faktör analizi sonunda elenen maddeler dâhil edilmemiştir. Elde edilen verilere göre öğretmen adaylarının aldıkları toplam puanlar düşükten yükseğe doğru sıralanmıştır. Bu sıralamada alt %27 ve üst %27'lik gruplarda 81'er kişi yer almıştır. Her bir maddenin bu iki grubu ayırt edip etmediğine "t testi" ile bakılmış ve sonuçlar tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 4: ÖİY Öz Yeterlik Ölçeğinin İç Ölçüte Dayalı Olarak Geçerliğinin Kestirilmesi

Grup	N	X ort.	s	sd	t	Tek Yönlü P
Üst grup	81	4.437	.241	160	-29.36	.000
Alt grup	81	2.754	.455			

$p<.01$

Tablo 4'e göre 33 maddenin alt gruba üst grubu birbirinden anlamlı düzeyde ayırt ettiği görülmüştür ($p<.01$). Bu sonuçlar, ölçekteki maddelerin geçerliklerinin yüksek olduğu, yöntemsel yeterlikleri bakımından hedef kitleyi ayırt ettikleri ve aynı davranışı ölçmeye yönelik maddeler oldukları söylenebilir.

Doğrulayıcı Faktör Analizi

ÖİY öz yeterlik ölçeğinin Açımlayıcı Faktör analizi ile belirlenen faktör yapısının doğrulanıp doğrulanmadığını belirlemek amacıyla yapısal eşitlik modeli ile

Öğretmen Adayları İçin “Öğretim İlke ve Yöntemleri Dersi Öz Yeterlilik Ölçeği”nin Geliştirilmesi

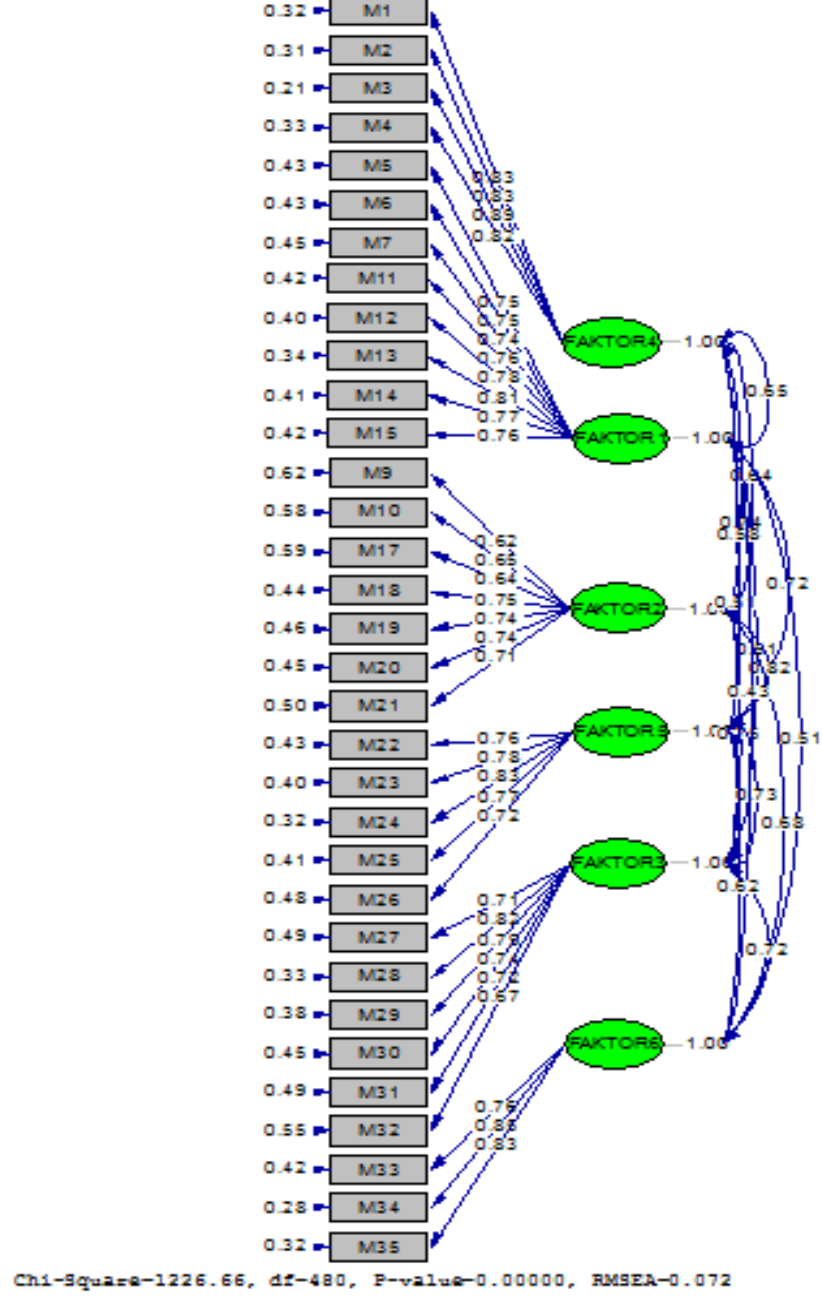
doğrulayıcı faktör analizi LISREL 8.54 programı kullanılarak yapılmıştır. Analizlerin sonucu tablo 4’te verilmiştir.

Tablo-5: Standart uyum iyiliği ölçütleri ile araştırma sonuçlarının karşılaştırılması

Uyum Ölçüleri	İyi Uyum	Kabul Edilebilir Uyum	Araştırmada Elde Edilen Uyum Değerleri
χ^2	$0 \leq \chi^2 \leq 2df$	$2df \leq \chi^2 \leq 3df$	1226.6
χ^2/df	$0 \leq \chi^2/df \leq 2$	$2 \leq \chi^2/df \leq 3$	2.55
RMSEA	$0 \leq RMSEA \leq 0.05$	$0.05 \leq RMSEA \leq 0.08$	0.072
RMR			0.60
NFI	$0.95 \leq NFI \leq 1.00$	$0.90 \leq NFI \leq 0.95$	0.82
NNFI	$0.97 \leq NNFI \leq 1.00$	$0.95 \leq NNFI \leq 0.97$	0.87
CFI	$0.97 \leq CFI \leq 1.00$	$0.95 \leq CFI \leq 0.97$	0.88
GFI	$0.95 \leq GFI \leq 1.00$	$0.90 \leq GFI \leq 0.95$	0.80
AGFI	$0.90 \leq AGFI \leq 1.00$	$0.85 \leq AGFI \leq 0.90$	0.77
RFI	$0.90 < RFI < 1.00$	$0.85 < RFI < 0.90$	0.80

Kaynak: Çokluk, Şekercioğlu ve Büyüköztürk, 2012; Çelik ve Yılmaz, 2013

Tablo 4’teki verilere göre, $\chi^2=1226.6$, ($sd=480$), RMSEA (yaklaşık hataların ortalama karekökü)= 0.072, RMR (artık ortalamaların karekökü)=0.60, CFI (karşılaştırmalı uyum indexi)=0.88, NFI (normlaştırılmış uyum indexi)=0.82, NNFI (normlaştırılmamış uyum indexi)= 0.87, GFI (uyum iyiliği indeksi)= 0.80, AGFI (düzeltilmemiş uyum iyiliği indeksi)= 0.77, RFI (Görelî uyum indeksi)= 0.80 olarak elde edilmiştir. Bu tip ölçekler için iyi uyum kriterleri olarak $\chi^2/sd < 3$ ve $RMSEA < 0.08$ olduğu (Çokluk, Şekercioğlu ve Büyüköztürk, 2012:271) göz önüne alınarak ÖİY öz yeterlik ölçeğinin faktör yapısının kabul edilebilir olduğuna karar verilmiştir. Ölçeğin standardize edilmiş path katsayıları şekil 1’de verilmiştir.

Şekil 1: Standardize Edilmiş Path Katsayıları

Sonuç ve Öneriler

Günlük hayatta bireylerin kendi yeterliklerinin farkında olması, kendini tanımalarının büyük bir önem arz eder. Öz yeterlilikler de bireyin genel veya özel bir alanda kendini tanınması, kontrol etmesi ve çevreye uyum sağlamasına yardımcı olur. Eğitimin özel bir alanında öğretmen ve öğretmen adaylarının öz yeterliliklerinin farkında olması, bu alanda eksiklerini tamamlamalarına yardımcı olacaktır. Bu nedenle günümüzün şartları da göz önüne alınarak bireylerin herhangi bir alanda eksiklik ve yeterliliklerinin belirlenmesi için onların o alanda öz yeterliliklerinin ölçülmesini gerektirir. Bu bağlamda bu araştırmada öğretmen adaylarının öğretim ilke ve yöntemleri dersine ilişkin öz yeterliliklerini ölçülmek için 33 maddeden oluşan “Öğretim İlke ve Yöntemleri Öz Yeterlilik Ölçeği” geliştirilmiştir.

Ölçek ön uygulama formu 38 maddeden oluşurken, ön uygulama sonucunda elde edilen veriler üzerinde yapılan istatistiksel analizlerde madde-test korelasyonuna göre madde sayısı 33’e indirilmiştir. Kalan maddeler ile ön uygulamada toplanan veriler üzerinde yapılan faktör analizi sonucunda ölçekteki maddeler 6 faktörde toplanmıştır. Faktörlerin adlandırılması faktörü oluşturan maddelerin ortak özelliklerine bakılarak yapılmıştır. Bu adlandırmada birinci faktör “Program Geliştirme Süreci Bilgisi”, ikinci faktör “Öğrenme-Öğretme yaklaşımları Bilgisi”, üçüncü faktör “Öğretim İlke ve Yöntemleri Bilgisini Uygulayabilme”, dördüncü faktör “Temel Kavramlar Bilgisi”, beşinci faktör “Öğretim İlke ve Yöntemleri Bilgisini Açıklayabilme” ve altıncı faktör “Planlama Bilgisi” olarak yapılmıştır. Yapılan istatistiksel analizler sonucunda ölçek için Cronbach Alpha Güvenirlilik Katsayısı (α) .958 elde edilmiştir. Ölçeğin oluşturan faktörlerin Cronbach Alpha Güvenirlilik Katsayısı (α) sırasıyla birinci faktör için α = .919; ikinci faktör için α = .863; üçüncü faktör için α = .876; dördüncü faktör için α = .906; beşinci faktör için α = .877 ve altıncı faktör için α = .850 olarak saptanmıştır. Elde edilen bu bulgulara bakarak ölçeğin araştırmalarda kullanılabilecek geçerlilik ve güvenirliliğe sahip olduğu görülmektedir.

Geçerlik ve güvenirliliği yapılan istatistiksel analizler sonucunda saptanmış olan Öğretim İlke ve Yöntemleri Öz yeterlilik Ölçeği, öğretim ilke ve yöntemleri üzerinde bilimsel çalışma yapacak araştırmacılara faydalı olacağı düşünülmektedir.

Kaynakça

- Altunçekiç, A., Yaman, S. ve Koray, Ö. (2005). Öğretmen adaylarının öz-yeterlik inanç düzeyleri ve problem çözme becerileri üzerine bir araştırma-Kastamonu İli Örneği. *Kastamonu Eğitim Fakültesi Dergisi*. 13 (1). 93-102.
- Azar, A. (2010). Ortaöğretim fen bilimleri ve matematik öğretmeni adaylarının öz yeterlilik inançları. *ZKÜ Sosyal Bilimler Dergisi*. Cilt 6. Sayı 12. 2010. 235–252.
- Bandura, A. (1986). *Social foundations of thought and action: A social cognitive theory*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall.
- Büyüköztürk, Ş. (2010). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı* (11. Baskı). Ankara: PegemAkademi
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö.E., Karadeniz, Ş. Ve Demirel F. (2012). *Bilimsel araştırma yöntemleri* (12. Baskı). Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Christensen, L. B. (2004). *Experimental methodology*. United States of America: Pearson Education.
- Caprara, G. V., Barbaranelli, C., Steca, P., & Malone, P. S. (2006). Teachers' Self-Efficacy Beliefs as Determinants of Job Satisfaction and Students' Academic Achievement: A Study at the School Level. *Journal of School Psychology*, 44, 473–490.
- Creswell, J. W., & Plano Clarck, V. L. (2011). *Designing and conducting mixed methods research*. (Çev. Edit. Yüksel Dede, Selçuk Beşir Demir: Anı Yayıncılık). Sage Publication.
- Çelik, E. R. ve Yılmaz, V. (2013). *Lisrel 9.1 ile yapısal eşitlik modellemesi kavramlar-uygulmalar-programlama* (2. Baskı), Anı yayınları: Ankara.
- Çokluk, Ö., Şekercioğlu, G. ve Büyüköztürk, Ş. (2012), *Sosyal bilimler için çok değişkenli istatistik spss ve lisrel uygulamaları* (2. Baskı), Pegem Akademi: Ankara
- Ekici, G. (2008). Sınıf Yönetimi Dersinin Öğretmen Adaylarının Öğretmen Öz-Yeterlik Algı Düzeyine Etkisi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 35, 98–110.
- Erkuş, A. (2003). *Psikometri üzerine yazılar*. Türk Psikologlar Derneği Yayınları No: 24, Ankara.
- Erkuş, A. (2014). *Psikolojide ölçme ve ölçek geliştirme-ı temel kavramlar ve işlemler* (2.Baskı). Ankara: PegemAkademi.
- Güçlü, N. (2002). Sistem yaklaşımı ve eğitim örgütleri. (Edit. Leyla Küçükahmet) *Öğretmenlik mesleğine giriş*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Johson, R. B., Onwuegbuzie, A. J., & Turner, L. A. (2007). Toward a definition of mixed methods research. *Journal of Mixed Methods Reseach*, 1(2), 112-113
- <http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.130.8292&rep=rep1&type=pdf> (Erişim: 27. 02.2015).

Kahyaoğlu, M. (2011). Öğretmen adaylarının öğrenme stilleri ile çevre eğitimi öz- yeterlikleri arasındaki ilişki. *Eğitim Bilimleri Araştırma Dergisi Uluslararası E-Dergi*. Cilt: 1. Sayı:2

Kan, A. (2011). Ölçme araçlarında bulunması gereken niteliler. *Eğitimde ölçme ve değerlendirme* (Edit. Hakan Atılğan, 11. Baskı). Ankara: Anı Yayıncılık

Knoblauch, D.,& Woolfolk-Hoy, A. (2008). Maybe I can teach those kids. the influence of contextual factors on student teachers efficacy beliefs. *Teaching and Teacher Education*, 24(1), 166–179.

Karakaya, İ. (2011). Bilimsel araştırma yöntemleri. *Bilimsel araştırma yöntemleri* (Edit. Abdurrahman Tanrıoğen 2.Baskı). Ankara: Anı Yayıncılık.

Karasar, N.(2009). *Bilimsel araştırma yöntemi* (19. Baskı) . Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Kaya, B., ve Dönmez, C. (2008). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının üst düzeyli düşünme becerilerinin öğretimi ile ilgili öz yeterlik düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 12(3), 107–122.

Liaw, E. C., (2009). Teacher efficacy of pre-service teachers in taiwan: the influence of classroom teaching and group discussions. *Teaching and Teacher Education*. 25(1), 176–180.

Numanoğlu, G. ve Bayır, Ş. (2009). Bilgisayar öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleği genel yeterliklerine ilişkin görüşleri. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 10(1), 197–212.

Pehlivan, B. K. (2010). Öğretmen Adaylarının öğrenme stilleri ve öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları üzerine bir çalışma. *İlköğretim Online*, 9 (2), 749-763.

Sarıkaya, H. (2004). *Sınıf öğretmeni adaylarının bilgi düzeyleri fen öğretimine yönelik tutum ve öz-yeterlik inançları*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ortadoğu Teknik Üniversitesi, Orta Öğretim Fen ve Matematik Alanları Eğitimi Bölümü, Ankara.

Schunk, D. H. (2011). *Learning theories an educational perspective* (Çev. Edit. Muzaffer Şahin, 2. Baskı). Ankara: Nobel Yayınları.

Seferoğlu, S. ve Akbıyık, C. (2005). İlköğretim öğretmenlerinin bilgisayara yönelik öz-yeterlik algıları üzerine bir çalışma. *Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 19, 89–101.

Senemoğlu, N. (2012). *Gelişim öğrenme ve öğretim kuramdan uygulamaya* (21 Baskı). Ankara: PegemAkademi.

Seferoğlu, S. (2004). Öğretmen yeterlilikleri ve mesleki gelişim. *Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim Dergisi*, 58.

Sönmez, V. ve Alacapınar, F., G. (2011). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Anı Yayıncılık.

Şahin, A. E. (2004). Öğretmen yeterliliklerinin belirlenmesi. *Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim Dergisi*. 58.

Tabachnick, B. G., & Fidell, L. S. (1996). *Using multivariate statistics* (3 Ed.). New York: Harpercollins College Publishers.

Tschannen-Moran, M., & Woolfolk-Hoy, A. (2007) The differential antecedents of self-efficacy beliefs of noviced and experienced teachers. *Teaching and Teacher Education*, 23(6), 944–956.

Woolfolk-Hoy, A., & Burke-Spero, R. (2005). Changes in teacher efficacy during the early years of teaching: a comparison of four measures. *Teaching and Teacher Education*, 21(4), 343–356.

Ünlü, H., Sünbül, A., M. ve Aydos, L. (2008). Beden eğitimi öğretmenleri yeterlilik ölçeği geçerlilik ve güvenirlik çalışması. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD) Cilt 9, Sayı 2, (2008), (23-33)*.

Yılmaz, M., Köseoğlu, P., Gerçek, C. ve Soran, H.(2004a). Yabancı dilde hazırlanan bir öğretmen öz-yeterlik ölçeğinin türkçeye uyarlanması. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi (H. U. Journal of Education)* 27, 260–267.

Yılmaz, M., Köseğlu, P. Gerçek, C. ve Soran, H.(2004b). Öğretmen öz-yeterlilik inancı. *Milli Eğitim*, 58.

<http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/say158/yilmazkoseoglu.htm>

Yüksel, İ. (2014). Investigating the impact of classroom management course on self-efficacy levels: an experimental study on pre-service teachers. *Eğitim Bilim*, 39(171), 259-269.

YÖK. (2006). *Eğitim fakülteleri araştırması*. YÖK. Ankara.

http://www.yok.gov.tr/documents/10279/49665/aciklama_programlar/aa7bd091-9328-4df7-aafa-2b99edb6872f (Erişim Tarihi: 27.11.2013)

*Öğretmen Adayları İçin “Öğretim İlke ve Yöntemleri Dersi Öz Yeterlilik Ölçeği”nin
Geliştirilmesi*

Ek 1: Ölçek Formu

Sevgili Öğretmen Adayı, Bu bölümde öğretim ilke ve yöntemlerinin öz yeterliliğine yönelik algılarını belirlemenizi amacıyla değerlendirmeleriniz yer almaktadır. Lütfen her maddeye ilişkin değerlendirmenizi yanda verilen: “Hiç yapamam”, “Kısmen yaparım”, “Kararlıyım”, “Yaparım” ve “Tama yaparım” yazan kutucuklardan görüşünüze uygun seçeneğe “X” işareti koyunuz.		Hiç yapamam	Kısmen yaparım	Kararlıyım	Yaparım	Tama yaparım
Temel Kavramlar Bilgisi	1. Eğitim ve öğretim ile ilgili temel kavramları açıklayabilirim.					
	2. Eğitim ve öğretim ile ilgili temel kavramları doğru ve tutarlı bir şekilde kullanabilirim.					
	3. Eğitim ve öğretim ile ilgili temel kavramlar arasındaki benzerlikleri açıklayabilirim.					
	4. Eğitim ve öğretim ile ilgili temel kavramlar arasındaki farklılıkları açıklayabilirim.					
Program Geliştirme Süreci Bilgisi	5. Eğitim programı geliştirme ilkelerini açıklayabilirim.					
	6. Eğitim programının öğelerini açıklayabilirim.					
	7. Eğitim programı öğelerinin birbirleriyle olan ilişkilerini açıklayabilirim.					
	8. Eğitim-öğretim hedeflerini bilişsel, duyuşsal ve davranışsal (psiko-motor beceriler) hedefler olarak sınıflandırabilirim.					
	9. Eğitim programı geliştirme sürecinde içerik seçiminde kullanılan temel ölçütleri açıklayabilirim.					
	10. Eğitim programı geliştirme sürecinde eğitim durumlarının düzenlenmesinde kullanılan temel ilkeleri açıklayabilirim.					
	11. Eğitim programı geliştirme sürecinde eğitim durumlarını etkileyen faktörleri açıklayabilirim.					
	12. Eğitim programı değerlendirme ilkelerini açıklayabilirim.					
	13. Eğitim programı değerlendirmenin önemini açıklayabilirim.					
	14. Alanım ile ilgili uygun hedef/kazanım yazabilirim.					
Öğrenme-Öğretme Yaklaşımları Bilgisi	15. Eğitim programı geliştirme sürecinde içeriğin düzenlenmesinde kullanılan temel ilkeleri açıklayabilirim.					
	16. Öğretim modelleri, stratejileri, yöntemleri ve teknikleri arasındaki ilişkiyi açıklayabilirim.					
	17. Çağdaş öğrenme-öğretme yaklaşımlarının (Çoklu Zekâ, Yapılandırmacılık vb.) temel ilkelerini açıklayabilirim.					
	18. Geleneksel öğrenme-öğretme yaklaşımlarının temel ilkelerini açıklarım.					
	19. Öğretim (ders) sürecinde çağdaş öğrenme-öğretme yaklaşımlarından faydalanabilirim.					
Öğretim İlke ve Yöntemleri Açıklama Bilgisi	20. Lütfen bu maddeyi boş bırakınız					
	21. Öğretimde yöntem kullanmanın yararlarını açıklayabilirim.					
	22. Yöntem seçimini etkileyen faktörleri açıklayabilirim.					
	23. Yöntem seçiminde temel ilkeleri açıklayabilirim.					
	24. Genel öğretim ilkelerini açıklayabilirim.					
	25. Anlatım yönteminin temel ilkelerini (özelliklerini) açıklayabilirim.					
	26. Öğretim (Ders) sürecinde anlatım yönteminden faydalanırım.					
	27. Tartışma yönteminin temel ilkelerini (özelliklerini) açıklayabilirim.					
	28. Öğretim (Ders) sürecinde tartışma yönteminden faydalanabilirim.					
	29. Öğretim (Ders) sürecinde tartışma tekniklerinden (münazara, panel vb.) fay- dalanabilirim.					
Uygulama Bilgisi	30. Aktif öğretim tekniklerini (İstasyon, Eğitsel Oyunlar, Metafor vb.) açıklayabilirim.					
	31. Aktif öğretim tekniklerini (İstasyon, Eğitsel Oyunlar, Metafor vb.) uygulayabilirim.					
	32. Öğretim planlarını (ders planı, yıllık plan vb.) açıklayabilirim.					
	33. Öğrenme-öğretme sürecinde plan yapmanın gerekliliğini açıklayabilirim.					
	34. Plan yapmanın aşamalarını göz tınında bulundurarak alanıma uygun bir plan yapabilirim.					